

ПРЕГЛЕД: ПРОГРАМ ЗА СУЗБИЈАЊЕ СИВЕ ЕКОНОМИЈЕ 2023-2025

Шта је сива економија

Сива економија је негативан феномен који је присутан у свакој земљи. У најширем смислу, сива економија је свака економска активност која се обавља на начин да се избегне закон, плаћање пореза и надзор државе, у циљу стицања користи за себе, а на штету читавог друштва. Она увек ствара дубоке социо-економске изазове, почев од смањења пореских прихода до слабљења конкурентности предузећа која поштују закон, и на тај начин угрожава нормално функционисање привреде и друштва у целини. Она је по својој природи вишеслојан проблем који стално мења облик, па зато се зато мора адресирати континуирано и систематично.

Системски приступ сузбијању сиве економије

2015. године Влада Србије основала је прво међуресорно Координационо тело за сузбијање сиве економије, што је омогућило повезаност свих релевантних актера из државе, приватног сектора, академске заједнице и организација цивилног друштва. Исте године усвојен је и први стратешки документ – Национални програм за сузбијање сиве економије, који усмерава активности институција на заједничком циљу.

Кретање сиве економије у Србији

Као резултат системског приступа и јачања привреде, сива економија је у паду. Перцепција обима сиве економије показује да је сива економија у формално регистрованој привреди, опала на 11,7% БДП-а у 2022, односно за око 3 процентна поена у односу на 2017. и за око 10 процентних поена у односу на 2012. Према монетарном методу, укупан обим сиве економије (међу регистрованим и нергистрованим предузећима) пао је на 20,1% БДП-а у 2021, што је за око 2 процентна поена мање у односу на 2017, и за око 6 процентних поена мање у односу на 2012. Процена обима необухваћене економије која се односи махом на илегалне, подземне, неформалне активности, показује да је овај агрегат пао са око 8,3% 2017. на 5,9% у 2021. Ови индикатори се подударaju и са подацима званичне статистике – где је у истом периоду примећен значајан раст пореских прихода, као и значајан пад неформално регистрованих радника.

Сива економија
у формално
регистрованој
привреди

11,7%

БДП-а у 2022.

Укупан обим сиве
економије према
монетарном
методу

20,1%

БДП-а у 2021.

пад са
8,3%
на **5,9%**
Процена обима
необухваћене економије

23

мере садржи нови
Програм за сузбијање сиве
економије до 2025. године

Нови Програм за сузбијање сиве економије до 2025. године садржи 23 мере. Ове мере усмерене су на унапређење надзора и процесуирања прекршаја с једне стране, и увођење подстицајних мера и олакшица за легално пословање с друге, и могу се поделити у три групе:

1. Јачање капацитета инспекција и прекршајних судова

- 1.1 Успостављање потпуне функционалности система еИнспектор и јединственог Контакт центра
- 1.2 Унапређење ефикасности рада инспекција и инспекцијске праксе
- 1.3 Унапређење положаја инспектора
- 1.4 Развој и надзор над спровођењем ходограма за координацију инспекцијског надзора
- 1.5 Унапређење ефикасности спровођења прекршајног поступка
- 1.6 Спречавање случајева превара у вези са прехрамбеним производима

2. Унапређење поступка пореског надзора и пријаве

- 2.1 Унапређење капацитета Пореске управе и привредних друштава за спровођење Закона о фискализацији
- 2.2 Унапређење система електронске размене фактура
- 2.3 Кампања за промоцију фискалне одговорности и дисциплине и промоција борбе против сиве економије
- 2.4 Јачање ИТ сектора и аналитичких капацитета Пореске управе
- 2.5 Финансијска и фискална едукација младих
- 2.6 Успостављање јединственог управног места за издавање уверења о плаћеним порезима
- 2.7 Стимулисање наплате пореза на приходе од закупа непокретности

3. Фискално и административно растеређење легалног пословања

- 3.1 Фискално растеређење рада
- 3.2 Успостављање јавног, електронског регистра непореских дажбина и реформа парафискала
- 3.3 Стимулисање безготовинског плаћања за јавне услуге
- 3.4 Стимулисање безготовинског плаћања за остала добра и услуге
- 3.5 Кампања за подстицање безготовинског плаћања
- 3.6 Регулисање нових облика рада и проширење поједностављеног радног ангажовања
- 3.7 Унапређење мера за почетнике у пословању и промоција предузетничког менталитета и иновација
- 3.8 Превођење у легалне токове активности посредовања у промету и закупу непокретности
- 3.9 Унапређење поступка озакоњења објекта
- 3.10 Успостављање јединствене базе мишљења министарстава издатих на захтев привредних субјеката

Кроз дијалог до решења

Програм је припремљен уз учешће државе, приватног и цивилног сектора. Координационо тело за сузбијање сиве економије, које предводи Министарство финансија, те његов припадајући стручно-технички орган – Стручна група за сузбијање сиве економије, припремили су предлог овог Програма. У изради документа учествовао је већи број институција – Министарство финансија, Министарство унутрашње и спољне трговине, Министарство државне управе и локалне самоуправе, Министарство привреде, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Пореска управа, Народна банка Србије, Фискални савет и многи други. Поред њих били су укључени представници академске заједнице, привреде, и НАЛЕД-а у улози координатора Стручне групе. У оквиру израде, спроведене су и темељне консултације са стручном и широм јавношћу, као и представницима међународне заједнице који су пружили подршку новом Програму.

Припрему и спровођење Програма подржала је Национална иницијативе за безготовинско плаћање „Бољи начин“. У питању је заједнички пројекат Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH и компанија Mastercard и Visa, који се спроводи под окриљем develoPPP програма Немачког савезног министарства за економску сарадњу и развој (BMZ) у сарадњи са НАЛЕД-ом и Министарством финансија Републике Србије. Циљ пројекта је већа финансијска инклузија грађана и привреде и смањење сиве економије, уз постицање већег коришћења безготовинског плаћања као кључног механизма за успостављање транспарентности над новчаним токовима. Анализа ФРЕН-а је показала да би достизање обима безготовинских плаћања упоредиво са земљама Централне и источне Европе, водило ка расту пореских прихода од 1,35% БДП односно око 700 милиона евра годишње.

